

УДК 37.01:378:37.011.3-051(045)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Олена Буздуган, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри германських і східних мов та методики їх навчання, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

ORCID: 0000-0002-6350-2986

E-mail: lena.b1905@gmail.com

У статті актуалізується проблема професійної підготовки майбутнього вчителя; теоретично досліджено наукові підходи вчених до тлумачення ключових понять «підготовки», «професійна підготовка», «професійна підготовка майбутнього вчителя». Метою статті є теоретичний аналіз дефініції «професійна підготовка майбутнього вчителя», визначення її ключових характеристик та розкриття сутності даного поняття.

Ключові слова: підготовка; професійна підготовка; педагогічна підготовка; майбутній учитель; освітній процес; готовність до професійної діяльності; професійні компетенції; розвиток професійних компетенцій.

FUTURE TEACHER'S PROFESSIONAL TRAINING: THEORETICAL ASPECT

Olena Buzdugan, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of German and Oriental Languages and the Methods of Their Teaching, State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky".

ORCID: 0000-0002-6350-2986

E-mail: lena.b1905@gmail.com

The article updates the problem of professional training of future teachers; the scientific approaches to the interpretation of the key concepts of "training", "professional training", "future teacher's professional training" have been theoretically investigated. The key characteristics of professional training and its role in the formation of readiness for professional activity have been determined. The aim of the article is theoretical analysis of the phenomenon of "future teacher's professional training", definition of its key characteristics and disclosure of the essence of this concept. In the context of the research problem, professional training is considered as a dynamic complex system, laid at the basis of the process of purposeful formation and development of professional competencies of an individual. It is important to note that professional training is both a dynamic process and a complex system aimed at the formation and development of professional competencies of an individual, which are necessary for successful professional activity. It has been determined that in the context of pedagogical activity, activities related to the development of professional and personal qualities, which determine its effectiveness and efficiency, are of particular importance. This allows us to consider "future teacher's professional training" as a complex, dynamic system that includes the process of continuous formation and development of professional competencies, personal qualities, digital literacy, the ability to self-education and innovative activity. It is aimed at training teachers who are able to work effectively in the conditions of digital transformation of education, inclusive learning and focused on students' personal development, the formation of civil society values and readiness for lifelong learning.

Keywords: training; professional training; pedagogical training; future teacher; educational process; readiness for professional activity; professional competencies; development of professional competencies.

Трансформація української освіти визначає найближчі перспективи професійної діяльності педагога у контексті модернізації освіти. Головним завданням є розвиток особистості, здатної адаптуватися до сучасних тенденцій суспільства. Цей напрямок підкріплений державною політикою в галузі освіти та закріплений у ключових законодавчих та програмних документах, таких як закони України «Про освіту» [20], «Про вищу освіту» [19], а також у відповідних державних програмах та концепціях.

Необхідність якісної підготовки майбутніх учителів набуває особливої актуальності у зв'язку з широким спектром їхньої майбутньої діяльності. Важливо не лише забезпечити високий рівень професійної компетентності, а й сформуванати систему цінностей, що поєднує національні традиції із загальнолюдськими ідеалами, а також виховати активних та свідомих громадян.

Професійна підготовка майбутніх учителів знаходиться в центрі уваги багатьох науковців. Питання професійної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі у своїх дослідженнях розглядали Р. Кубанов [9], Г. Лещенко [11], І. Манохіна [13], О. Павлик [17], В. Семиченко [23], С. Сисоєва [24], І. Соколова [25], Т. Танько [27]; сучасний стан та проблеми професійної підготовки майбутніх учителів досліджували В. Берека [1], М. Бубнова [2], Н. Ігнатенко [4], Л. Йовенко [7], А. Комар [8], В. Кузь [10], О. Місечко [14], Н. Олефіренко [16], О. Орлова [8], О. Павлик [17], Л. Поліщук [18], О. Савченко [22], І. Табачек [26], Л. Хоружа [28] тощо. Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених даній проблемі, через її міждисциплінарність, теоретичний аспект професійної підготовки майбутнього вчителя та сама сутність даного поняття залишаються неусталеними.

Метою статті є теоретичний аналіз дефініції «професійна підготовка майбутнього вчителя», визначення її ключових характеристик та розкриття сутності даного поняття.

Нормативна база та наукова література пропонують різні підходи до визначення поняття «професійна підготовка». Часто професійна підготовка розуміється з одного боку як сукупність уже набутих знань, умінь і досвіду, що дозволяє успішно працювати, а з іншого як процес підготовки майбутніх спеціалістів.

Насамперед в українському педагогічному словнику С. Гончаренка професійна підготовка розглядається як одне зі значень поняття «професійна освіта», яке він трактує як: «1) підготовку в навчальних закладах фахівців різних рівнів кваліфікації для трудової діяльності в одній із галузей народного господарства, науки, культури; 2) невід'ємну складову частину єдиної системи народної освіти; 3) сукупність знань, навичок і умінь, оволодіння якими дозволяє працювати фахівцем вищої, середньої кваліфікації або кваліфікованим робітником» [3, с. 274–275].

У словнику із професійної освіти за редакцією Н. Ничкало термін «професійна підготовка» також передається через поняття «професійна освіта» і розглядається як: «1) сукупність знань, навичок і умінь, оволодіння якими дозволяє працювати фахівцем вищої і середньої кваліфікації; 2) підготовку в навчальних закладах фахівців для трудової діяльності в певній галузі народного господарства, науки, культури; 3) складову частину системи освіти» [21, с. 273].

А. Литвин у своєму сучасному психолого-педагогічному словнику інтерпретує поняття професійної підготовки в загальному сенсі розуміння слова «підготовка», тобто як організацію навчання професійних кадрів, різні форми здобування професійної освіти; систему організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують

формування в молоді уявлень, понять, та знань про світ професій, їх вимоги до особистості, соціально-економічні, правові, психофізіологічні і фізіологічні умови правильного вибору професії, способи та умови здобуття професії, виховання позитивного ставлення молоді до різних видів діяльності, формування мотивованих професійних намірів з урахуванням бажань і можливостей особистості та потреб ринку праці; прискорена форма набування професійних навичок [12].

У результаті теоретичного аналізу досліджень сучасних учених також спостерігаємо різні підходи до визначення поняття «професійна підготовка». Так, аналіз професійної підготовки, проведений В. Семиченко, дає підстави розглядати її у трьох аспектах: як процес, в ході якого відбувається професійне становлення майбутніх фахівців; як мету і результат діяльності навчального закладу; як сенс включення студента у навчально-виховну діяльність [23]. Р. Кубанов акцентує увагу на засвоєнні теоретичного матеріалу та формування необхідних особистісних професійних якостей під час організованого, професійно спрямованого навчального процесу [9, с. 27]. Проведене Г. Лещенко осмислення філософської, психологічної й педагогічної літератури дало підстави стверджувати, що «професійну підготовку витлумачують як цілеспрямований процес опанування реальними та потенційними працівниками (студентами, курсантами, слухачами) професійних знань і вмінь для набуття навичок, необхідних під час виконання певних видів робіт» [11, с. 422].

Повніше у дослідженні Т. Танько «професійна підготовка» розглядається як система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, навичок, умінь і професійної готовності, що в свою чергу, визначається як суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне її виконати [27, с. 16]. Так само з позицій вищезазначеного системного підходу розуміє професійну підготовку І. Манохіна, коли наголошує, що «професійна підготовка є складною багаторівневою педагогічною системою, що включає певну сукупність цілей, змісту, форм, методів, засобів та технологій, зумовлених сутнісними потребами суб'єктів педагогічної взаємодії. Крім того, це процес і результат формування готовності особистості до виконання певної професійної діяльності» [13, с. 131]. Схожий підхід до визначення цього поняття знаходимо у О. Павлика, який визначив професійну підготовку фахівців як складну психолого-педагогічну систему зі специфічним змістом, наявністю структурних елементів, формами стосунків, особливостями навчального процесу, специфічними для цієї спеціальності знаннями, вміннями і навичками [17, с. 4]. С. Сисоєва та І. Соколова визначають поняття «професійна підготовка» як систему, що містить у собі значну кількість упорядкованих підсистем і характеризуються відносно стійкою цілісною, ієрархічною побудовою, наявністю суб'єкта та об'єкта, розгалуженими внутрішніми й зовнішніми зв'язками та відносинами [24]. Дослідниці розуміють поняття «професійна підготовка майбутнього фахівця», як: «неперервний і керований процес набуття особистістю суб'єктивного досвіду професійної діяльності, що дозволяє системно та цілісно сприймати дійсність і діяти на основі гуманістичних ціннісних орієнтацій, закладених у сучасних освітніх концепціях неперервності, гуманізації освіти і професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах для формування професійної компетентності особистості та успішної праці з урахуванням сучасних вимог ринку праці» [24, с. 149].

Цінним для нашого дослідження вбачається визначення професійної підготовки, запропоноване І. Соколовою. Учена розглядає цю дефініцію як складну поліфункціональну відкриту педагогічну систему, що характеризується динамічністю, наявністю інваріантних компонентів, з притаманними їм ознаками, ієрархічною побудовою, системоутворювальними зв'язками (внутрішньосистемними, міжсистемними), що забезпечують її цілісність; суб'єкт-суб'єктним характером взаємодії, що впливає на систему відносин; керованістю та самокерованістю [25, с. 19].

Отже, аналізуючи попередні визначення, можна виділити два основні аспекти професійної підготовки: її розглядають як «процес» і як «систему», що засвідчує наявність динамічного та складного характеру. Процесуальний аспект виражається у безперервному процесі навчання, розвитку та вдосконаленні професійних знань, умінь та навичок; послідовності дій, вкладених у придбання необхідних компетенцій для успішної професійної діяльності, та водночас у динамічному процесі, що реагує на зміни у технологіях, ринку праці та вимогах професії. Прояви системного аспекту спостерігаються у комплексній системі, що включає різні елементи: навчальні програми, методи навчання, практичну підготовку, оцінювання, а також соціально-психологічні аспекти; сукупності взаємозалежних компонентів, які забезпечують ефективне формування професійних компетенцій, а також у цілісній структурі, що забезпечує систематичне та послідовне здобуття професійних знань, умінь та навичок.

Враховуючи зазначене розглядаємо професійну підготовку як динамічну комплексну систему, закладену в основу процесу цілеспрямованого формування та розвитку професійних компетенцій особистості.

Таким чином, професійна підготовка – це одночасно динамічний процес і комплексна система, спрямована на формування та розвиток професійних компетенцій особистості, необхідних для успішної професійної діяльності.

Проблема професійної підготовки майбутнього вчителя є і завжди була у центрі уваги провідних учених-педагогів і психологів. На сучасному етапі розвитку науки можна виділити ряд напрямів наукового пошуку щодо розв'язання названої проблеми.

У дослідженні, С. Вітвицької, педагогічна освіта для різних освітніх ступенів з відповідних спеціальностей охоплює «фундаментальну психолого-педагогічну, методичну, інформаційно-технологічну, практичну і соціально-гуманітарну підготовку» [6, с. 45]. Разом із тим, дослідниця, не розділяє терміни «педагогічна підготовка» і «фундаментальна психолого-педагогічна підготовка», а зазначає: «педагогічна підготовка передбачає вивчення, крім традиційних навчальних дисциплін (дидактики, теорії виховання, історії педагогіки), порівняльної педагогіки, основ педагогічної майстерності, сучасних педагогічних технологій та інших навчальних дисциплін, які визначаються з урахуванням особливостей спеціальностей» [6, с. 45].

Вагомий внесок у наукове обґрунтування педагогічної підготовки, як професійної підготовки майбутніх учителів здійснили у своїх працях В. Берека, Л. Йовенко, О. Мисечко, Л. Хомич та ін, які розглядали дане поняття з позицій цілісної системи. Так, В. Берека загальнопедагогічну підготовку розглядає як сукупність взаємозв'язаних засобів, методів і прийомів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості із заданими якостями; забезпечення виконання ціннісно-змістових, нормативних, технологічних і процесуально-результативних функцій педагогічної діяльності, що сприяє досягненню

поставлених цілей розвитку людини [1, с. 4]. Л. Йовенко поділяє підготовку майбутніх учителів на загальноосвітню, професійну та спеціальну: загальноосвітня – це оволодіння студентами загальноосвітніми знаннями; професійна підготовка – забезпечення людини певною сумою знань, умінь і навичок, необхідних у конкретній галузі діяльності – педагогічній, виробничій, економічній, естетичній та ін.; спеціальна підготовка – ґрунтовне оволодіння студентами спеціальними знаннями, опанування специфічними вміннями та навичками передачі їх учням у процесі майбутньої професійної діяльності в школі [7, с. 56]. Як цілісну, динамічну педагогічну систему, здатну до саморозвитку, що характеризується специфічними закономірностями, єдністю змісту, цілей і засобів, спрямовану на формування професійної компетентності, загальної й професійної культури, творчого мислення майбутнього вчителя і його готовності до професійного саморозвитку трактує О. Мисечко [14].

Теоретичні та практичні дослідження останніх років значно поглибили розуміння терміна «професійна підготовка майбутнього вчителя».

Дослідники А. Комар та О. Орлова наголошують, що професійна підготовка майбутніх учителів розглядається як професійне навчання студентів і відображає процес здобуття знань, умінь і навичок. Проте професійна підготовка майбутніх учителів не може обмежуватися оволодінням майбутніми фахівцями лише процесуальним аспектом. Необхідна також цілеспрямована діяльність із формування та розвитку професійних і особистісно значущих якостей, що забезпечують результативність обраної діяльності [8, с. 92].

Згідно з визначенням О. Павлик, «професійна підготовка майбутнього вчителя – цілісний процес засвоєння та закріплення загально-педагогічних і спеціалізованих знань, умінь і навичок, результатом якого вважається вироблення у майбутніх учителів готовності до професійної діяльності» [17, с. 9].

М. Бубнова акцентує увагу на тому, що під поняттям «професійна підготовка майбутнього вчителя» в педагогіці й методиці розуміють єдність змісту, структури, цілей навчання й виховання студентів, способів реалізації набутих знань, навичок і вмінь у роботі з учнями [2, с. 19]. Крім того автор підкреслює, що професійна підготовка має подвійне значення й повинна розглядатися як процес (навчання) та як результат (готовність), та визначатися сукупністю вимог, які висуваються до фахівця педагогічної галузі.

Повніше визначення цього поняття запропонувала у своєму дослідженні Л. Хоружа, яка розглядає професійну підготовку майбутнього вчителя у широкому значенні – як сукупність теоретичних знань, практичних умінь, досвіду та особистісних якостей учителя, діалектичний перебіг яких забезпечує ефективність та результативність педагогічної дії [28, с. 18].

Аналіз різних визначень показує, що професійна підготовка майбутніх учителів часто зводиться до навчання студентів та набуття ними необхідних знань, умінь і навичок. Проте аналіз сучасних робіт показує, що це лише частина необхідних компонентів. У сучасних умовах розвитку педагогічної науки, важливо формувати професійні та особисті якості, необхідні для успішної роботи.

На думку О. Савченко при професійній підготовці майбутніх учителів необхідно враховувати зміни в освіті, що пов'язані з науково-технічним прогресом, інформатизацією і комп'ютеризацією [22]. У свою чергу Н. Олефіренко справедливо зазначає,

що освітній процес з підготовки майбутніх учителів повинен бути спрямованим на створення умов для професійного зростання й самовдосконалення [16].

Погоджуємося із визначенням Л. Поліщук, яка у своєму дослідженні розглядає професійну підготовку майбутніх учителів як «цілеспрямований, планомірний і організований процес педагогічних впливів, як у процесі навчання, так і в позааудиторний час, унаслідок чого у студентів формуються професійно-значущі та особистісні якості, вони оволодіють професією та спеціальністю» [18, с. 36].

У змісті дослідженого вище поняття схожих поглядів у своїй роботі дотримується В. Кузь, який наголошує, що «в освіті нині чітко окреслюється зміщення акцентів – від навчання абстрактних істин до оволодіння практичними конкретними корисними знаннями, виховання мотивації до самовдосконалення і підготовки, до реальних умов життя, до нестабільності та невизначеності в ньому» [10, с. 1]. Спираючись на ці ідеї вчений окреслює образ сьогоденного вчителя, на формування якого має спрямовуватися освітній процес у педагогічному закладі вищої освіти.

Серед найважливіших характеристик, що мають формуватися у процесі професійної підготовки майбутніх учителів Н. Ігнатенко називає: раціоналізм і прагматизм; високий рівень професіоналізму; активність, діловитість, мобільність; почуття відповідальності, вміння працювати; вміння швидко орієнтуватися у ситуації, приймати рішення; повагу до праці, потребу підвищувати рівень своїх знань; наявність культури, ділової етики і спілкування [4, с. 10].

Звертає увагу на зміну завдань професійної підготовки майбутніх фахівців у сучасних умовах й І. Табачек, яка зазначає, що провідними концептуальними ідеями сучасної професійної підготовки майбутнього вчителя є: поглиблення і розширення його наукового світогляду; підвищення загальної культури; формування здатності до постійного оновлення наукових знань, підвищення педагогічної майстерності; поглиблення зв'язку вчителя з життям, соціальною практикою; утвердження активної громадянської позиції [26, с. 98].

Як стверджує Н. Ничкало, професійна підготовки вчителів орієнтована на особистісний розвиток і творчу самореалізацію кожного громадянина України, формування поколінь, які навчаються впродовж життя, розвивають цінності громадянського суспільства, сприяють консолідації української нації та її інтеграції в європейський та світовий простір [15, с. 10]. Виділені автором аспекти відображають сучасні тенденції у професійній підготовці майбутнього вчителя в Україні, які виходять за межі простої передачі знань.

У професійній підготовці вчителя важливе значення має самоосвіта. Основною метою самоосвіти є досягнення бажаного рівня професійної компетентності шляхом оновлення та удосконалення наявних у фахівця знань, умінь і навичок [5, с. 145].

Дослідження різних визначень поняття професійної підготовки майбутніх вчителів показує, що це поняття не обмежується лише здобуттям нових знань, умінь та навичок майбутніми фахівцями. Особливої важливості набуває діяльність щодо розвитку професійних та особистісних якостей, які визначають ефективність та результативність даної педагогічної діяльності. Це дає змогу розглядати професійну підготовку майбутніх учителів як комплексну, динамічну систему, що включає процес безперервного формування та розвитку професійних компетенцій, необхідних для провадження педагогічної діяльності, особистісних якостей, цифрової грамотності,

здатності до самоосвіти та інноваційної діяльності. Вона спрямована на підготовку педагогів, здатних ефективно працювати в умовах цифрової трансформації освіти, інклюзивного навчання та орієнтованих на особистісний розвиток учнів, формування цінностей громадянського суспільства та готовність до навчання протягом життя.

Отже, професійна підготовка майбутнього вчителя є важливим компонентом сучасного освітнього процесу, спрямованим формування професійних компетенцій. Розуміння сутності та структури професійної підготовки є необхідною умовою для розробки ефективних систем підготовки майбутнього педагога. Вивчення вітчизняного та міжнародного досвіду засвідчило, що це поняття має тривалу історію, але його термінологія залишається неусталеною. Через міждисциплінарність проблеми професійної підготовки майбутнього вчителя вона розглядається з різних точок зору, що призводить до появи багатьох моделей. Ці моделі, створені в українській та зарубіжній науці, потребують більш детального дослідження. Актуальною залишається проблема розроблення та теоретичного обґрунтування дидактичних засад професійної підготовки майбутніх учителів, що є перспективним напрямом нашого дослідження і потребує подальшого вивчення та впровадження в системі вищої педагогічної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берека В. Є. Теоретико-методичні основи фахової підготовки магістрів з менеджменту освіти: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: спец. 13.00.04. Київ, 2008. 42 с.
2. Бубнова М. Ю. Готовність майбутніх учителів математики до професійної діяльності. *Дидактика математики: проблеми і дослідження: Міжнародний збірник наукових робіт*. Вип. 33. Донецьк: Вид-во ДонНУ, 2010. С. 17–20.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
4. Ігнатенко Н. В. Новій школі – учитель нового типу. *Рідна школа*. 2002. № 7. С. 10–11.
5. Ізбаш С. С. Самоосвіта майбутніх викладачів вищої школи як андрагогічна проблема. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія: А. Педагогіка. Мелітополь, 2016. Вип. 2(17). С. 142–147.
6. Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти: монографія / за ред. С. С. Вітвицької. Житомир: Полісся, 2015. 368 с.
7. Йовенко Л. І. Підготовка студентів-філологів вищого педагогічного навчального закладу до родинного виховання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Умань, 2005. 274 с.
8. Комар А. О., Орлова О. О. Дидактичні особливості професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*. Одеса, 2019. Вип. 14. Т. 1. С. 91–95.
9. Кубанов Р. А. Якість вищої освіти: порівняльний аналіз поглядів зарубіжних і вітчизняних науковців. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2014. Вип. 23. С. 27–32.
10. Кузь В. Г. Готуємо кадри для сільської школи. *Педагогічні вісті*. 2001. № 3. С. 1.
11. Лещенко Г. А. До питання професійної підготовки майбутніх фахівців. *Молодий вчений*. 2017. № 3(43). С. 421–426.
12. Литвин А. Ф. Сучасний психолого-педагогічний словник. Переяслав-Хмельницький (Київська область): Домбровська Я. М., 2016. 473 с.
13. Манохіна І. В. Проблема професійної підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери в науковій літературі. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2015. № 1(9). С. 128–134.
14. Мисечко О. Є. Формування системи фахової підготовки вчителів іноземної мови у педагогічних навчальних закладах України (початок ХХ ст. – початок 1960-х рр.): монографія. Житомир: Полісся, 2008. 528 с.
15. Ничкало Н. Г. Українські концепції професійної освіти: тенденції і перспективи. *Науковий вісник Миколаївського державного університету*. Педагогічні науки. Миколаїв: МДУ, 2008. Вип. 20, Т. 1. С. 8–19.
16. Олефіренко Н. В. Модернізація підготовки сучасного вчителя початкової школи в умовах

- інформатизації освіти. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. Сер.: Психолого-педагогічні науки. 2013. № 3. С. 144–148.
17. Павлик О. Б. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх перекладачів до використання офіційно-ділового мовлення: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2004. 20 с.
 18. Поліщук Л. П. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців у педагогічних закладах України. *Вісник Житомирського державного університету*. 2009. № 48. С. 34–39.
 19. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.03.2025).
 20. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.03.2025).
 21. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Вища школа, 2000. 380 с.
 22. Савченко О. Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Початкова школа*. 2001. № 7. С. 1–4.
 23. Семиченко В. А. Концепція цілісності та її реалізації в професійній підготовці майбутніх учителів: дис. ... докт. псих. наук: 19.00.07. Київ, 1992. 432 с.
 24. Сисоєва С. О., Соколова І. В. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження. Київ: ВД ЕКМО, 2010. 250 с.
 25. Соколова І. В. Професійна підготовка вчителя-філолога за двома спеціальностями: монографія / за ред. С. О. Сисоєвої. Маріуполь-Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС, 2008. 400 с.
 26. Табачек І. В. Сучасний вчитель: ідея та ідеал. *Нова парадигма*. Київ, 2004. Вип. 38. С. 96–104.
 27. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Харків, 2004. 41 с.
 28. Хоружа Л. Л. Теоретичні засади формування етичної компетентності майбутніх учителів початкових класів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2004. 365 с.

REFERENCES

1. Bereka, V. Ye. (2008). *Teoretyko-metodychni osnovy fakhovoi pidhotovky mahistriv z menedzhmentu osvity. Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Bubnova, M. Yu. (2010). *Hotovnist maibutnikh uchyteliv matematyky do profesiinoi diialnosti* [Readiness of future mathematics teachers for professional activity]. *Dydaktyka matematyky: problemy i doslidzhennia – Mathematics Didactics: Problems and Research*, issue 33, 17–20 [in Ukrainian].
3. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
4. Ihnatenko, N. V. (2002). *Novii shkoli – uchitel novoho typu* [A new type of teacher for a new school]. *Ridna shkola – Native school*, 7, 10–11 [in Ukrainian].
5. Izbash, S. S. (2016). *Samoosvita maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly yak andrahohichna problema* [Self-education of future higher school teachers as an andragogical problem]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho – Scientific Bulletin of the Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University*, issue 2(17), 142–147 [in Ukrainian].
6. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii u systemi neperervnoi profesiinoi osvity. S. S. Vitvytska (Ed.). (2015). *Zhytomyr: Polissia* [in Ukrainian].
7. Yovenko, L. I. (2005). *Pidhotovka studentiv-filolohiv vyshchoho pedahohichnoho navchalnoho zakladu do rodyynnoho vykhovannia. Candidate's thesis*. Uman [in Ukrainian].
8. Komar, A. O., Orlova, O. O. (2019). *Dydaktychni osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov* [Didactic features of professional training of future foreign language teachers]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, issue 14, Vol. 1, 91–95 [in Ukrainian].
9. Kubanov, R. A. (2014). *Yakist vyshchoi osvity: porivnialnyi analiz pohliadiv zarubizhnykh i vitchyznianskykh naukotsiv* [The quality of higher education: a comparative analysis of the views of foreign and domestic scientists]. *Porivnialno-pedahohichni studii – Comparative pedagogical studies*, issue 23, 27–32 [in Ukrainian].
10. Kuz, V. H. (2001). *Hotuiemo kadry dlia silskoi shkoly* [Preparing personnel for a rural school]. *Pedahohichni visti – Pedagogical news*, 3, 1 [in Ukrainian].
11. Leshchenko, H. A. (2017). *Do pytannia profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv* [On the issue of

- professional training of future specialists]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 3(43), 421–426 [in Ukrainian].
12. Lytvyn, A. F. (2016). Suchasnyi psykholoho-pedahohichnyi slovnyk. Pereiaslav-Khmelnyskyi: Dombrovska Ya. M. [in Ukrainian].
 13. Manokhina, I. V. (2015). Problema profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv sotsialno-pedahohichnoi sfery v naukovi literature [The problem of professional training of specialists in the social and pedagogical sphere in scientific literature]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia – Bulletin of the Alfred Nobel University of Dnipropetrovsk*, 1(9), 128–134 [in Ukrainian].
 14. Mysechko, O. Ye. (2008). Formuvannia systemy fakhovoi pidhotovky vchyteliv inozemnoi movy u pedahohichnykh navchalnykh zakladakh Ukrainy (pochatok XX st. – pochatok 1960-kh rr.). Zhytomyr: Polissia [in Ukrainian].
 15. Nychkalo, N. H. (2008). Ukrainski kontseptsii profesiinoi osvity: tendentsii i perspektyvy [Ukrainian Concepts of Vocational Education: Trends and Prospects]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Mykolaiv State University*. Mykolaiv: MDU, issue 20, Vol. 1, 8–19 [in Ukrainian].
 16. Olefirenko, N. V. (2013). Modernizatsiia pidhotovky suchasnoho vchytelia pochatkovoi shkoly v umovakh informatyzatsii osvity [Modernization of training of a modern primary school teacher in the conditions of informatization of education.]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Seriya: Psykholoho-pedahohichni nauky – Scientific notes of the Nizhyn State University named after Mykola Gogol. Ser.: Psychological and pedagogical sciences*, 3, 144–148 [in Ukrainian].
 17. Pavlyk, O. B. (2004). Profesiino-pedahohichna pidhotovka maibutnikh perekladachiv do vykorystannia ofitsiino-dilovoho movlennia. *Extended abstract of candidate's thesis*. Khmelnytskyi [in Ukrainian].
 18. Polishchuk, L. P. (2009). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv u pedahohichnykh zakladakh Ukrainy [Peculiarities of professional training of future specialists in pedagogical institutions of Ukraine]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu – Bulletin of Zhytomyr State University*, 48, 34–39 [in Ukrainian].
 19. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
 20. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
 21. Profesiina osvita: slovnyk. N. H. Nychkalo (Ed.). (2000). Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
 22. Savchenko, O. Ya. (2001). Udoskonalennia profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Improving the professional training of future primary school teachers]. *Pochatkova shkola – Primary school*, 7, 1–4 [in Ukrainian].
 23. Semychenko, V. A. (1992). Kontseptsiiia tsilistnosti ta yii realizatsiia v profesiinii podhotovtsi maibutnikh uchyteliv. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
 24. Sysoieva, S. O., Sokolova, I. V. (2010). Problemy neperervnoi profesiinoi osvity: tezaurus naukovo doslidzhennia. Kyiv: VD EKMO [in Ukrainian].
 25. Sokolova, I. V. (2008). Profesiina pidhotovka vchytelia-filoloha za dvoma spetsialnostiamy. S. O. Sysoieva (Ed.). Mariupol-Dnipropetrovsk: ART-PRES [in Ukrainian].
 26. Tabachek, I. V. (2004). Suchasnyi vchytel: ideia ta ideal [Modern Teacher: Idea and Ideal]. *Nova paradyhma – New Paradigm*. Kyiv, issue 38, 96–104 [in Ukrainian].
 27. Tanko, T. P. (2004). Teoriia ta praktyka muzychno-pedahohichnoi pidhotovky maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh zakladiv u pedahohichnykh universytetakh. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
 28. Khoruzha, L. L. (2004). Teoretychni zasady formuvannia etychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].